Jādomā labais, tad arī sirds būs laba

Pirmā iepazīšanās ar Latvijas virsrabīnu **NATĀNU BARKĀNU** man palikusi atmiņā no tā brīža, kad viņš nesteidzīgi iznāca no sinagogas un, mūs ieraudzījis, uzsmaidīja. Pēc tam uzaicināja kāpt augšā pa kāpnēm un lūdza apmesties vienkāršā, necilā istabiņā. Apsēdāmies pie galda, sāka raisīties saruna. Bet jau pēc dažiem jautājumiem virsrabīns pēkšņi palūdza izslēgt diktofonu, un es nudien nodomāju, ka intervija ir beigusies. Par laimi, tomēr nē. Rabīns tikai piedāvāja kafiju…

Tālāk tekstā viņu dēvēšu vienkārši – rabīns Natāns. Un tāds viņš arī ir – kā tēvs, kā draugs, kurš ar dziļu vērīgumu maz pamazām atver savu sirdi un kurā atspoguļojas iegūtā dzīves pieredze, lielā dvēseles bagātība un patiesa mīlestība pret ikvienu cilvēku.

Tā nebija intervija, drīzāk sirsnīga saruna, un iegūtais vēl ilgi pēc tikšanās dziļi atbalsojās manī. Arī rabīns Natāns sarunas laikā neskopojās ar jautājumiem man, vēlēdamies uzzināt par mūsu avīzes mērķiem, darbību un uzskatiem. Un kad jau devāmies projām, kolēģis Jānis Iljins klusi man piemetināja: "Interesanti, kurš kuru šoreiz intervēja?"

Rabīns Natāns dzimis *Pesaha* svētku laikā 1923. gadā ģimenē, kuras saknes iesniedzas XIV gadsimta sākumā. Daudzi viņa priekšteči bijuši rabīni. Saskaņā ar vēstures hroniku, viņa tēva senči nāk no Polockas, bet mātes senči – no Latvijas (no XVII gadsimta). Rabīns beidzis Ļubavičes ješivu Gostiņos un Rīgā. Ar 1954. gadu iesācis mācības izplatīšanu pagrīdē. 1969. gadā emigrējis uz Izraēlu, kur 20 gadus nostrādājis valsts darbā un nodibinājis hedersākumskolu Lodā.

Divdesmit septiņas reizes bijis pie Ļubavičes Rebes, izpildījis viņa norādījumus. Kopš 1988. gada rabīns atjaunojis braucienus uz Padomju Savienību, bet 1989. gadā saņēma Izraēlas Galvenā rabīna Mordehaja Elijagu un Galvenā rabināta Habada norīkojumu un Ļubavičes Rebes svētību Latvijas virsrabīna amatam.

Kādi ir jūsu pienākumi virsrabīna amatā?

V.N.B. Kas ir rabīns? Rabīns ir skolotājs, mācītājs. Mani pienākumi galvenokārt saistīti ar bērnu un pieaugušo audzināšanu.

Dievbijīgs ebrejs skaita lūgšanas trīs reizes dienā – no rīta, pusdienlaikā un vakarā - "Šema, Israel!" ("Klausies, Izraēl!"). Kāpēc tieši šo lūgšanu? Kāds ir lūgšanas spēks?

V.N.B. Pirmkārt, kas ir ticība? Tikai ticēt – ar to ir par maz. Kam es ticu? – Dievam. Ko es ticu? – Ka Viņš ir visstiprākais, visvarenais…

Kādu palīdzību es varu sagaidīt no cilvēkiem? Diemžēl cilvēki nevar palīdzēt paši sev, kur nu vēl kādam citam. Tātad palīdzība jāprasa no tā, no kura esmu atkarīgs. Bet atkarīgs esmu tikai no Dieva. Tas pierāda, ka es Viņam ticu.

Otrkārt, kas ir lūgšana? Kad cilvēks no rīta pamostas, viņam jāsaka paldies Dievam un jālūdz palīdzība vajadzībās, kas dienas laikā nepieciešama. Vakarā, kad nāk miegs un gribas gulēt, jāsaka paldies Dievam par pavadīto dienu un jālūdz, lai no rīta var atkal pamosties.

Cilvēks ir ļoti aizņemts un pārņemts ar darbiem, taču kādā brīdī viņam ir jāapstājas un jāatceras, ka ir valdnieks pār viņu, un jāvēršas pie Viņa.

Ar lūgšanu "*Šema, Israel!*" - "Klausies, Izraēl, tas Kungs, mūsu Dievs, ir vienīgais Kungs!" apliecinām, ka Kungs ir mūsu Dievs, Viņš radījis pasauli, Viņš bija, ir un būs mūsu spēks. Kad cilvēks to zina, tad viņam ir pamats zem kājām. Kad cilvēks to nezina vai negrib zināt, tad viņam viss ir atļauts, un tas jau kļūst par anarhiju.

Kāpēc cilvēki tik maz par to domā?

V.N.B. Nav tāda cilvēka, kurš neticētu. Visi tic, tikai daudzi to negrib atzīt. Ja citiem atklāšu, ka esmu ticīgs un dievbijīgs, man būs daudz vairāk pienākumu. Lai izvairītos no šiem pienākumiem, cilvēks izvēlas būt neticīgs. Kad ir grūti, tad visi tic.

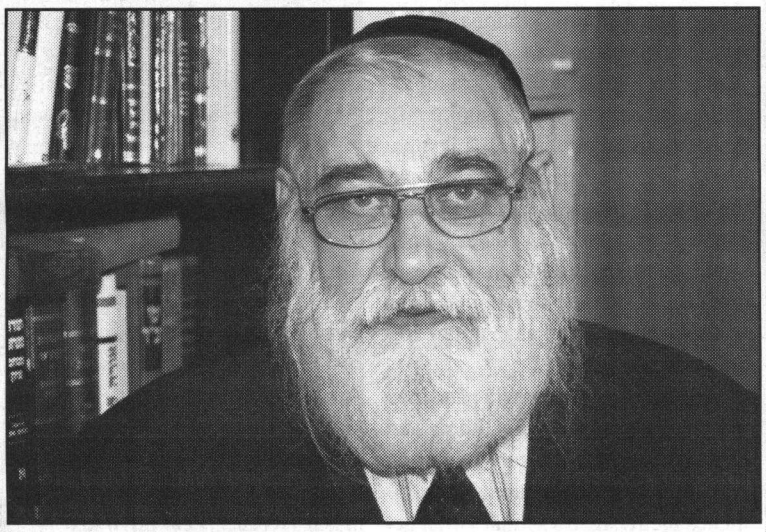

LATVIJAS VIRSRABĪNS NATĀNS BARKĀNS

"Kungs, palīdzi man!" – tie nav tikai vienkārši vārdi, bet dvēseles valoda.

Kādi tikumi piemīt cilvēkam ar tīru dvēseli?

V.N.B. Kad cilvēks piedzimst, viņš ir tīrs. Kā salīdzinājums - tīra māja. Kāds ienāk ar netīriem zābakiem, vēl kāds cits – un grīda drīz kļūst netīra. Sirds ir jātīra pašiem. Visvarenais dod spēku, bet jāstrādā pašiem.

Visvarenais radīja pirmo cilvēku Ādamu. Kur Viņš viņu ielika? Kādu pirmo bausli iedeva? Gribi sēdēt paradīzē - strādā un apsargā to.

Pasaule ir plaša, bet cilvēks ir maza pasaulīte. Viss, kas ir atrodams pasaulē, miniatūrā ir cilvēkā. Viņam ir gan sava paradīze, gan elle. Bet cilvēkam ir dota brīva izvēle – izvēlēties labo vai slikto. Dzīvniekiem nav brīvas izvēles, viņus vada instinkti, bet cilvēkam ir prāts. Tādēļ katra pienākums, lai viņš būtu cilvēks, rūpēties, lai sirds būtu tīra.

Kā sirdi jātīra?

V.N.B. Vai jūs mazgājat traukus? Pieņemsim, ka šodien jūs vārāt kartupeļus. Vai rītdien kartupeļus vārīsiet netīrajā katlā? Sirdij un domām jābūt tīrām. Jādomā labais, tad arī sirds būs laba. Taču ja cilvēks domā ļaunu, arī sirds kļūst ļauna. Ir nemitīgi jāstrādā pie tā, lai sevī iepotētu labo. Ir jāzina, ka ir kaut kas augstāks par cilvēku. Ir Acs, kas visu redz, un Auss, kas visu dzird.

Svētie pravieši atzīmē, ka cilvēks grēko ne tikai kaut kur laukumā, atklātā vietā, bet savā iekšienē, pat mājās, varbūt savā guļamistabā zem segas… Grēks ir kā važas, kas savažo tevi tiktāl, ka esi sasaistīts.

Kādreiz bija filma "Klaidonis", kur varēja redzēt, kā attīstās noziegums. Jūs sacījāt, ka redakcijas ļaudis arī apmeklē cietumu… Jūs noteikti runājāt ar ieslodzītajiem, iedziļinājāties viņu dzīvesstāstos un, iespējams, redzējāt, kā maz pamazām viens noziegums velk aiz sevis otru, kas kļūst par hronisku kaiti. Bet viss taču ir atkarīgs no audzināšanas!

Kad jāsāk audzināšana?

V.N.B. Mūsu ebreju ticībā un tradīcijā audzināšana notiek līdz kāzām. Kāpēc cilvēki precas? Ja viņu nodoms ir tīrs, ja viņi vēlas radīt jaunu, tīru paaudzi, arī bērni izaug labi.

Pavaicājiet tiem, kuri audzē zirgus vai govis, ko viņi dara, lai izaudzētu labu šķirni? Vairākas dienas zirgu nenodarbina, rada viņam mierīgus apstākļus…

Cilvēki labprāt skatās televizoru. Daži pat īsi pirms gulētiešanas noskatās kovbojfilmu, kļūst uzbudināti, nemierīgi, bet tas taču ietekmē jaunās paaudzes nākotni. Tādēļ sirds un domas jātur tīras. Nevajag lasīt un skatīties to, kas rada nemieru un uzbudina.

Sekojot ebreju tradīcijai, ir zināms, ka katram ebrejam jāpievēršas labdarībai. Jūdaismā dāvanu došana ir ne tikai vienkārša līdzjūtība, bet gan taisnības ieviešana. Kādi ir jūsu uzskati?

V.N.B. Ko nozīmē labdarība un ko nozīmē palīdzība citiem? Tam ir vairākas stadijas. Pirmkārt, jāsaskata tas, ka otrs cilvēks nav ne ar ko sliktāks par mani, nav zemāks par mani. Es nezinu, kāpēc Dievs man ir devis to, kā citiem nav. Tas ir Dieva ziņā. Bet man jāzina, ja man kaut kas ir dots, tad varu citiem palīdzēt, un esmu gatavs to darīt.

Un kā ir ar taisnību un godīgumu?

V.N.B. Vispirms jābūt godīgam pret sevi. Uz ielām ir tik daudz cilvēku, arī šim nabagam noteikti kaut kur ir radinieki, paziņas… Kāpēc tieši es viņu ieraudzīju? Tas nozīmē, ka tas ir priekš manis, un man ir jāpalīdz.

Kā jūs nonācāt pie šādas atziņas?

V.N.B. Mūsu ģimene nebija bagāta, bet nebija arī pārāk nabadzīga. Tomēr atceros no savas bērnības. Ja nabags pieklauvēja pie mājas durvīm, tad tas nozīmēja, ka viņam jāpalīdz. Māte mūs, bērnus, nēsāja, uz rokām, un šādās reizēs, kad kāds lūdza palīdzību, viņa iedeva mums rokās žēlastības dāvanu, un mēs to pasniedzām lūdzējam. To viņa darīja tāpēc, lai mūsu mazā rociņa pierastu dot. Tā, lūk, ir audzināšana!

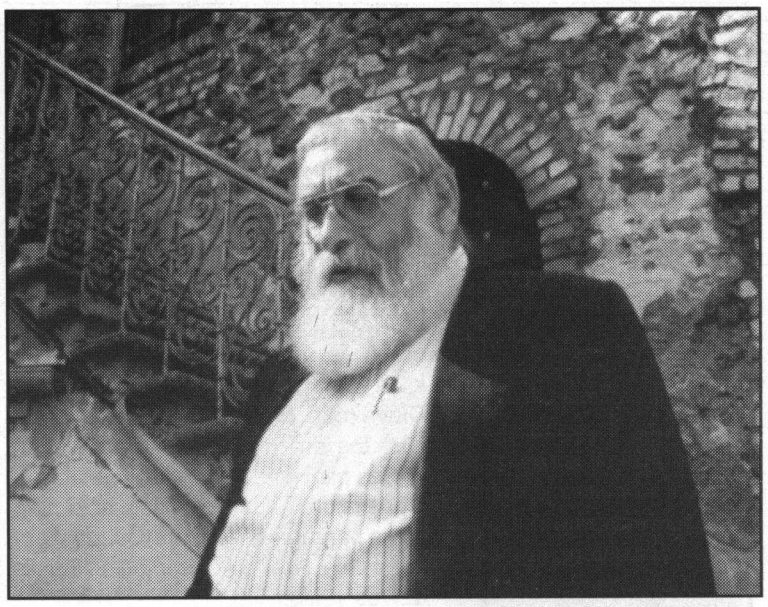

Ko mēs varam darīt sevis un citu labā?

V.N.B. Audzināt sevi, redzēt otrā cilvēkā labo un otrā redzēt sevi kā spogulī. Kad uzlūko otru cilvēku, zini, ka tas ir tavs spogulis.

Ebreju tauta ir izredzētā tauta, vai tai ir īpaša misija pasaulē?

V.N.B. Par to, ka esam izredzēti, mūs vēl vairāk sit.

Mūsu uzdevums ir būt par labu piemēru citiem. Taču katram, neatkarīgi no tautības, nācijas vai rases, ir jāapzinās, ka viņš ir Dieva radība un ka katram cilvēkam uz zemes ir dots uzdevums. Cilvēka pamatuzdevums - attieksme pret otru cilvēku un cilvēka attieksme pret Dievu. Pirmkārt, nedari otram to, ko nevēlies, lai darītu tev.

Tas, ko stāstījāt par jūsu avīzes mērķiem un tas, ka mēs satikāmies un saprotam viens otru, liek man mudināt jūs rakstīt un uzrunāt jaunatni, kas sāk dzīvi. Daudzi dzīvo maldos. Viņi nezina, kas ir labs un kas ir slikts, un aizmirst, ka par visu ir jāmaksā. Jaunas sievietes, kuras kļūdās, ne tikai maksā par izdarītajām kļūdām, bet arī lej karstas asaras. Jūsu uzdevums ir par to rakstīt.

Mūsdienās daudzi runā par vienlīdzību.

V.N.B. Es negribētu teikt, ka esmu pret demokrātiju un vienlīdzību kā tādu. Drīzāk – kā tas ir izmantojams? Kā var būt vienlīdzība starp vīrieti un sievieti, ja viņiem ir katram savs uzdevums? Vīrietim jāizturas ar lielu cieņu pret sievieti, savukārt sievietei dota gudrība, lai viņa sevi nemānītu. Diemžēl sievietes savas vainas dēļ izlej tik daudz asaru! Kādēļ aizmirstam to, ka Visvarenais gādā par mums, rūpējas un dod mums visu nepieciešamo, un tas, kam jānotiek, notiks. Ja reiz lemts kļūt par māti, lemts audzināt bērnus - tas jāpieņem.

Reliģiskais gads jūdaismā sastāv no daudziem svētkiem un gavēšanas dienām. Gada pirmie svētki ir ebreju jaunais gads *Rošhašanā* ("gada sākums"). Kāda ir šo svētku dziļākā nozīme?

V.N.B. Šie svētki atgādina par Dievu kā pasaules tiesātāju. Šajā dienā cilvēkus aicina atgriezties pie Dieva un turpmākās desmit dienas veltīt sevis izvērtēšanai un grēku nožēlošanai. Vainas izpirkšanas diena jeb Samierināšanās diena *Jomkipūrs* ir kā noslēgums vainas izpirkšanas laikam, kas aizsākās Jaungada dienā. Šai dienai raksturīgas lūgšanas, gavēšana un grēku izsūdzēšana.

Pie mums Jauno gadu skaita no pasaules radīšanas dienas. Tāpēc tagad ir 5762. gads. Gadu skaitīšana notiek nevis pēc saules, bet mēness kalendāra.

Svētki katram saistās ar dāvināšanu un dāvināšanas prieku. Kāda ir vislabākā dāvana, ko cilvēki viens otram varētu dāvināt?

V.N.B. Mīlestību! Kad tavas domas ir tīras, kad tu tiešām kādu mīli, tas ir sajūtams pat no liela attāluma. Ja cilvēks jūt, ka viņu mīl, viņš tev atmaksās ar to pašu.

Bet cilvēki ir jāmīl. Vienkārši jāmīl. Cilvēkā taču ir tik daudz laba! Kad mēs dāvinām puķes vai dāvanas, tas ir tā simboliski, taču galvenais ir tīra sirds.

Vai jums pašai ir daudz draugu?

Maz.

V.N.B. Cik?

Tā grūti pateikt.

V.N.B. Un tomēr?

Apmēram trīs.

V.N.B. Tā varētu būt… Ziniet, es rīkoju savam draugam – pasaulslavenam fizikim Hermanim Branoveram dzimšanas dienu. Lūdzu, atnāciet!

Paldies!

Pēc dažām dienām tik tiešām viesojos rabīna drauga dzimšanas dienas svinībās. Tas bija apbrīnojami - par godu H. Branoveram rabīns sarīkoja grandiozu jubilejas vakaru - ar ēdieniem klātu galdu un smaidošu apsveicēju pulku. Pats jubilārs bija ļoti saviļņots un pārsteigts par viņam dāvāto atzinību un mīlestību, un arī es, redzēdama rabīna tēvišķo viesmīlību pret ikvienu atnācēju, arī pret Ministru prezidentu Andri Bērziņu. Bet kāds blakusstāvošs ebreju vīrs maltītes laikā mani laipni mudināja nobaudīt ebreju tradicionālos ēdienus, piemēram, žāvētas plūmes ar riekstiem, kas ļoti labi garšoja… Pasākuma noslēgumā piegāju pie rabīna, lai pateiktos par brīnišķīgo vakaru un par ebreju kopienas ļaužu izrādīto sirsnību. Rabīns pasniedza man roku un sacīja: "Mums vajag sadraudzēties!"

Es uzsmaidīju un apstiprinoši pamāju. Tad devos projām, lai nestu šo draudzību citiem.

LIGITA PATAŠA